

HARJOITTELIJANA FERTIN JA MINNEN MEIJERISSÄ:

Kesällä 1945 harjoittelin Tarvasjoen meijerissä. Tämä johtui siitä, että opinto-ohjelmaani kuului approbatur-arvosana maitotaloustieteessä, mikä edellytti käytännön harjoittelua meijerissä. Kevättalvella puhuin asiasta isälleni, joka kohta sanoi: no, minä soitan Laineen Fertille, eiköhän hän voi ottaa sinut Tarvasjoelle. Ferdinand Laine ja isäni olivat tuttuja jo nuoruudesta lähtien. Niinkuin meillä kasvatukseen kuului minun oli ollut kutsuttava Ferdinand Lainetta Fertti-sedäksi. Sinun kauppoja ei koskaan myöhemminkään tullut. Luultavasti Fertti hiljaisesti nautti siitä, että jouduin aina tituloimaan häntä sedäksi.

Asumiseni harjoitteluaikana järjestyi siten, että pääsin asumaan Rekoisten Keskitaloon, isäni serkun taloon. Koska majapaikkani oli jonkinverran etäällä meijeristä, alkoi työpäiväni vasta seitsemältä. Vain joinakin aamuina menin kello viideksi seuraamaan kerman siirtoa kirnuun ja voin kirnuamista. Normaali työaika alkoi siis kello viisi, koska voin valmistus tapahtui ennenkuin maidon vastaanotto alkoi.

Tarvasjoen meijeri oli yritysnimeltään Tarvasjoen ja Marttilan Meijeri Oy. Yritysmuodostaan huolimatta se toimi kuin osuusmeijerit ja oli valiolainen. Sen hankin-

ta-alue käsitti Tarvasjoen lisäksi lounaisen osan Marttilaa. Paikallismeijeriksi se oli Varsinais-Suomen suurimpia;; ottaen huomioon vastapäättyneen sodan jälkeisen ajan tuotannon mahdollisuudet oli maitomäärä o kuukaudessa lähelle 300.000 litraa. Meijerirakennus on komea, voimeijeritarpeisiin nähden se oli ehkä ylisuuri-kin, mutta siellä olikin valmiina tilat juustonvalmistusta varten, mitä tuotantoa ei kuitenkaan ryhdytty harjoittamaan. Maidon kuljetus meijeriin oli organisoitu kuskiperusteisesti. Alue oli jaettu kuskipiireihin ja vain lähitalot, kuten Juvan kartano, Simola ja Ida Saarinen toivat itse maidon meijeriin.

Meijeri oli harjoittelumeijeri, meijerikoulun harjoittelijoita oli tuolloin 3 tyttöä ja heidän lisäksi agraariharjoittelija. Vakinaista henkilökuntaa oli ehkä tästä johtuen melko vähän. Isännöitsijä Laineen rouva, Minne Laine oli meijerikkö (eli meijerska kuten niihin aikoihin sanottiin), hänen uskollisena apulaisenaan etten sanoisi oikeana kätenään työskenteli neiti Helmi Saarinen. Koneenkäyttäjä Mätikkömäki hoiti lämpö- ja höyrykeskuksen lisäksi talonmiehen tehtävät.

V:na 1945 oli elintarvikkeista niukkuutta ja jakelusäännöstely ministeriön määräyksin tiukkaa. Kuoritun maidon palautus tuottajillekin oli säädeltyä. Liikenevä joppi ja lähes kaikki kirnupiimä lähetettiin päivittäin Turkuun. 50:n litran kannuja oli aika paljon ja niiden tiskaaajaksi Minne ensimmäiseksi minut määräsi. Muutakin pesemistä tuli, pian myös separaattorin avaaminen,

putkistojen ja jäädyttäjien pesua maidon käsittelyn päätyttyä.

Ferdinand Laine oli melko vähäpuheinen meitä nuoria kohtaan. Hän oli aika jörö, vähän äreäntuntuinenkin niin että me harjoittelijat aika lailla jännitimmekin häntä. Minne oli peräti toisenlainen. Komealla, tummalla ja pulskalla Minnellä oli nauru herkässä, tosin osasi hän olla hirmuisen kiukkuinenkin. Runsaan tupakoinnin käheyttämä ääni kyllä kuului, kun niikseen tuli. Mutta seurallinen, hauska ja sydämellinen hän oli.

Minne oli ollut hyvin aktiivisesti lottatyössä ja järjestön lopettaminen pakkotoimin oli katkeroittanut häntä pahasti. Muistoihini kuuluu hänen isänmaallisesta peräänantamattomuudestaan seuraava tapahtuma: v.1946 olivat Juutilan Isotuvassa Maire ja Runo Vuorisen häät. Arvohenkilöt olivat salissa ja itse olin läheisessä kamarissa, kun kuulin Minnen korottavan ääntään lujasti. Hän pauhasi, miksi Marttilan sankaripatsaaseen on sotilas pantu makaamaan. Hänen mielestään se osoitti periksi-antamista, tappiota. Ja hän sanoi: "Ei, sotilaan kivessäkin täytyy seistä suorana, ryhdikkäänä ja miekka pystyssä!" Sitten kuului kirkkoherra Wilho Wihervaaran vastaaminen hänen tunnetulla nuotillaan: "Te tarvasjokilaiset olette kovin sotaista väkeä, me marttilalaiset olemme rauhan väkeä."

Harjoittelun jatkuessa Minne otti minut konttorin puolelle. Seurasi käsialanäytteen antaminen ja numeroiden

tekeminen malliksi. Minne kiljaisi: " Ei, ei hyvä poika, pienempää, pienempää! Minnellä itsellään oli hyvin kaunis, pyöreä käsiala ja numerot selkeitä, n. 5 mm. korkeita. Kun kaikki kirjanpito maidon vastaanottomerkinnöistä lähtien tehtiin silloin käsin, olivat kirjat todella tyylikkäitä Minnen suorittamina. Vasta kun olin oppinut tekemään numerot Minnen hyväksymällä tyyliä, kelpasin jopa maidon vastaanottoon.

Minne oli varsin hyvä organisoimaan. Hänen sisarensa tytär Pirkko Loimala oli saanut kevättodistukseen matalat arvosanat matematiikassa, muistaakseni kehoituksen parantaa taitojaan. No, Minne otti Pirkon luokseen ja ilmoitti minulle, että minun tuli ryhtyä opettamaan algebraa ja geometriaa Pirkolle/töitten jälkeen ja lisäsi vielä, että aika on käytettävä tarkoin opettamiseen, mitään hölötyksiä ei sallita. Useina kertoina, kun oli aterioitu, Minne ilmoitti, että nyt lähdetään kylään. Etteivät Keskitalossa ihmettelisi, missä minä viivyn, Minne soitti ja ilmoitti pojan jääneen iltatöihin. Leikkiin kuului, että Pirkko ja minä emme saaneet tietää, mihin kyläily suuntautui. Kun lähdettiin, otti Minne pihlajasta tehdyn varmaan 3 metriä pitkän piiskan ja ohjasi tällä meitä vierailupaikkaan. Muistan ainakin meidän käyntipaikoistamme Kuukkalan, Metsänhoitoyhdistyksen Saaren, ja Voimalaitoksen Valtosen luona käynnit. Perille tultaessa Minne ilmoitti, että mukuloita täytyy pitää kurissa ja vastaanottaja kyllä oli kovin samanmielinen ja iloista juttua hersyi heti. Kaikesta näkyi, että Minne oli saanut kutsun vierailulle,

,Pirkolle ja minulle vain oli jätetty kertomatta. Vasta nyt havaitsen, että Fertti ei ollut näillä käynneillä mukana. Ilmeisesti hän oli halunnut päästä omaan rauhaansa rakkaaseen Apessiiniaansa Minnen puhetulvalta.

Fertti oli hankkinut joenrantapalstan pienen matkan meijeristä ylävirtaan. Joki on varsin upea sillä kohtaa, Juvan voimalaitoksen padon ansiosta. Aluetta sanottiin Apessiiniaksi, saattaa olla jopa sen virallinen nimi. Nimellä on oma historiansa: . Minne ja Fertti olivat kovia sanailemaan keskenään, usein varsin kärjekkäästikin. 30-luvulla syttyi Abessinian sota. Fasistinen Italian Il Duce B. Mussolini hyökkäsi Abessiniaan. Tämä herätti myös Suomessa voimakkaita tunteita Abessinian puolesta. Meidän silloinen Miss Eurooppa-kauneuskuningattaremmme Ester Toivonenkin osallistui Suomen Punaisen Ristin avustuskampajaan. Tuona ajankohtana oli Minnellä ja Fertillä ollut taas sanailukiista ja Fertti oli jättämässä taistelukentän. Minne oli tiukannut, minne ^FFertti nyt oli lähdössä. "Menen vaikka Abessiniaan", oli Fertti puuskahtanut. Samassa oli puhelin soinnut ja Minnen vastattua soittaja oli kysynyt Ferttiä. Vielä tuohtuneena Minne oli kysyjälle kiljahtanut: " Ei häntä nyt saa puhelimeen, ilmoitti lähtevänsä Abessi/niaan".

Kieltämättä Fertin äreänlainen olemus aiheutti minussa jännitystä. Ilmeisesti Minne havaitsi sen ja kerran hän puuskahtikin ruokapöydässä Fertille: " Sinä olet aina niin kiukkuinen, että tuo poikakin sinua pelkää". Ei

Fertti siihen mitään kai vastannut. Mutta Minne ei asiaa sillensä jättänyt. Erään kerran hän meijeritöiden jälkeen sanoi minulle: "Menepä, Toivo Fertin luo Apessiniaan avuksi. Hänellä on laiturin teko mielessään". Minä saapastelin sinne ja Fertti muljautti kiukkuisesti minua päin ja sanoi: "Mikä nyt on". Minä ilmoitin tulleeni auttamaan häntä laiturin teossa. Hetken päästä hän sanoi ihan rauhallisesti: " No, riisu vaatteet ja mene jokeen, ruvetaan laitt^amaan paaluja pystyyn". Laituri tuli aikanaan valmiiksi, mutta sitten siirryttiin mökin puolelle jotakin tekemään. Huomasin, miten jörö mies vähitellen tuli puheliaammaksi, ja niin siinä kävi, että jännitykseni kaikkosi ja voin sanoa, että meistä tuli sangen hyvät ystävät.

Vaikkei sodan päättymisestä ollut kulunut vielä vuottakaan ja poliittiset olot olivat levottomuutta herättäviä, mitä epävarmuutta vielä lisäsi Valvontakomission ainaiset puuttumiset maamme asioihin, oli jälleenrakentaminen kuitenkin osoitus toiveikkuden lisääntymisestä. Uuteen suuntautumisesta oli mielestäni hyvänä osoituksena sinä kesänä järjestetty karjanäyttely Tarvasjoella, Kenttätuvan kentällä. Muistelen, että se olisi ollut pääasiassa suomenkarjan näyttely, ainakin mukana oli keskeisenä henkilönä Länsi-Suomen Karjanjalostusyhdistyksen johtaja Kalle Soini. Näyttelyssä esitellystä karjasta näkyi selvästi vuosikymmenten jalostuksen tulokset, vaikka tuotantoluvut olivatkin vielä suhteellisen vaatimattomia sodan ja puutteenajan aiheuttamina. ^{eril} ~~eril~~tyisesti ovat jääneet mieleeni Leppämäen

ja Prunkilan Katavan hyvärakenteiset ja kiiltäväkarvaiset nupopäät, joille arvostelijatkin antoivat tunnustusta.

Illalla oli Kenttätuvalla näyttelyn jälkeen iltamat, missä Minnellä oli myös esiintyminen. Hän oli ideoinut esiintymisensä siten, että hän puhelimitse kertoo näyttelyn tapahtumisista muka jollekin sanomalehden toimittajalle. Oliko mukavuudenhalua tai todellista, mutta näyttelypäivän aamulla hän valitti jalkansa olevan kovin kipeä ja komensi minut koko päiväksi näyttelyyn tekemään tarkat muistiinpanot kaikesta näyttelyyn liittyvästä ja tuomaan ne iltapäivällä hänelle. Tein työtä käskettyä, olin kai liiankin innokas, koska kiinnitin maanviljelysneuvos Soininkin huomiota. Arvostelutuloksia kinutessani kuulin, kun Soini kysyi joltakin " mikäs tuo nuori on, joka niin tiedonhaluinen on". Vastaus oli, että on vain meijerin harjoittelija. Kun vein raporttini Minnelle, hän silmäili sitä ja totesi, että kyllä se tästä rupeaa sujumaan. Iltamissa hän istui rehevänä näyttämöllä, pöydällä minun muistiinpanoni, puhelinluuri oli hänellä väliin korvan kohdalla, mutta kun hän innostui tekivät kädet kyllä isoja kaaria, välillä hän keksi omiaan ja palasi taas muistiinpanoihin. Ja yleisö ihmetteli: Kyllä tuo Minne osaa, miten hän kaiken on huomannutkin, vaikkei hänen muistettu oikein paljon näkyvillä olleenkaan. Ilta oli kyllä Minnen.

Meijeriharjoitteluni tapahtui ensimmäisenä opiskeluvuotenani, täytettyäni 19 vuotta. Sitä seurasi

myöhemmin runsaasti muita harjoitteluja. Ehkä tämä ensimmäisyys on aiheuttanut sen, että muistissani se niin tarkoin on säilynyt. Ehkä myös siksi, että minua niin hyvin kohdeltiin ja hoidettiin niin Keskitalossa kuin meijerilläkin. Kun pyörällä lähdin meijeriltä kotimatkalle, otti Fertti minut erikseen ja sanoi: " Kun saat harjoitteluselostuksesi valmiiksi, tule meille. Minä tarkistan, ettet ole tehnyt virheitä ja sitten saat todistuksesi, niin, ja tule muutoinkin käymään. Samalla hän töppäsi kainalooni kilon voipaketin kotiin ja isälle terveisinä. (Oli ankaran säännöstelyn aika, uskallan sentään nyt kertoa tämän pienen rikkomuksen). Myöhemmät tapaamisemme olivatkin sellaisia, että Minne tarkkatuntoisena sanoikin: " Jaaha, Toivo tuli Ferttiä helssaamaan.

Kaikkinensa on minulla hyviä ja lämpöisiä muistoja Tarvasjoella olostani. Olen näistä joskus kertoillut ystävälleni Kalervo Mäkiselle. On hänen sinnikkyytensä ansiota, että olen edelläkerrotun kirjoittanut. Ehkäpä tämäkin on hyvä asia.

Liedon Mäkkylän Alinikulassa 8.6.1994.

Toivo Haapakoski